БРОЈ 44. ЦЕТИЊЕ, понедјељак 14. јула 1914. год. ГОДИНА VII.

ЦИЈЕНА:
за Црну Гору на годину 10 перп., на по год. 5 перп.; ван земље 15 франака у злату.

за Црну Гору број 10 пара
за Стране Земље број 20 пара

лист излази
УТОРНИКОМ и ПЕТКОМ

ВЈЕСНИК

АДРЕСА:
„Вјесник“ Цетиње, (Црна Гора)

ADRESSE:
„Viesnik“ Cettigné (Monténégro)

Рукописе ваља слати Уредништву „Вјесника“
а претплату и огласе Администрацији
Огласи се наплаћују по погодби

Његовом Величанству Краљу

Цетиње.

Покушали смо све могуће не би ли могли уштедити српском народу нове жртве и терете, али нисмо успели, јер је Аустро-Угарска тражила да принесемо на жртву драгу независност.

Бог је ваљда тако хтео да Српски Народ још једном стави свој живот у одбрану целога Српства.

Уверен сам да мој драги деда још јаче може да цени колико је био неоправдан захтев Аустро-Угарске, који је смишљен био да зада смртан удар сјајној будућности српскога народа.

Испуњен сам великом радошћу кад сам сазнао, и ако у то нисам ни сумњао, да се Црна Гора солидарисала са Србијом у одбрани српскога народа.

Наредбу за мобилизацију целе српске војске издао сам.

Свемогући Бог и помоћ царске и моћне Русије биће на страни српске правде, а тако исто и јавно мнење цивилизоване Европе.

Шаљем поздрав мојем мудром и драгом деди и храброј црногорској војсци.

АЛЕКСАНДАР.

Његовом Краљ. Височанству Насљеднику Александру

Биоград

Понос српског племена није допустио да се иде даље у попуштању. Слатке су жртве које се подносе за правду и независност народну.

У име Божје, а уз помоћ наше вјековне заштитнице моћне Русије и симпатије цивилизованих народа, наш ће Српски Народ и из овога великог наметнутог му искушења побједнички изаћи и обезбједити своју сјајну будућност.

Моји Црногорци већ су спремни на граници, да гину у одбрани наше независности.

Живио, мој мили унуче, на радост твојега драгог оца и моју!

Живјела храбра српска војска!

Живјело наше мило Српство!

Твој ђед НИКОЛА.

Цетиње, 14. јула

Велика ненасита сила у нашем сјеверном сусједству замахнула је на нас ножем да нам га сјури у сред груди.

Замахнула је пут срца једног рањеног, измученог, изнуреног и у крвавој борби за слободу браће замореног народа, да га предави, да га лиши не само тековина побједа, него да му отме независност и убије му државну и националну самосталност.

Изабрала је тренутке кад се рањеник лијечи од добивених рана, да се с њиме обрачунава, да му нож подноси под грло, да му прописује услове, који се без опасности за опстанак не могу примити.

Згазила је обзире човјечности, поништила основе правде, која држи земљу и градове, и уписала у историју двадесетога вијека стидни црни поступак који ће свијема будућим покољењима човјечанства служити као примјер поруге.

Јер овако, како је ономад Монархија напала и изазвала на борбу цио српски народ, мало се која јача сила служила спрам слабијех.

Услови, које је у својем ултиматуму Аустро-Угарска ставила Србији, тако су тешки, тако су здраву разуму несхватљиви, тако су данашњој цивилизацији супротни, тако су свакојем човјекољубивом срцу одвратни, да нема тијех ријечи, којима би се по заслузи могли осудити нити осјећаја правичности, које би били у стању задовољити.

То и нијесу услови, којима би се отварала расправа над каквом неправдом или над злочином противу ма којега начела, на којем почива људски напредак; то је, у плашт ријечи, заогрнуто дивље насиље, то је похлепа за туђом имовином, похлепа, којој граница нема, јер је спојена са крвожедном мржњом на цио један племенити народ, који се у аустриском ултиматуму окривљује само зато што је жив.

Историја још није забиљежила примјер, да је једна велика и моћна држава тако поступала према својем маломе сусједу. Та ће слава остати резервисана само за данашње управљаче сусједне Монархије, који су изгубили главе и не знају шта раде, и који оваким поступком вријеђају част својих народа, од којих га ни један не одобрава.

Од ономад душа нам дрхти од узбуђења. Нерве нам прожима студен гнушања. Срце нам кипи гњевом због неправде нечувене, невиђене, незапамћене! Стишати се под притиском оваква изазивања, оваква поступка, значило би не бити људско, већ неко више надземаљско биће.

Па ипак наш народ мора сад да буде велик; велик у овоме неочекиваноме искушењу; велик духом да храбро понесе тешки крст новијех мука.

Сад, као икад!

Црна Гора је сва на ногама да прихвати наметнуту јој борбу. Она је приправна на први глас да се заједно са Србијом жртвује за српску слободу, за српски образ. Сваки Црногорац данас важи за пет људских живота, јер зна да му се у овој прилици такнуло у част, у образ, у вјеру, у народност, у опстанак, у бити или не бити.

Нијесмо сами.

Побједа је на нашој страни.

Ријечи и дјела.

Ми смо према сусједној Аустроугарској Монархији били исправни.

Стално смо настојавали, да, кад је то од нас зависило, одржавамо с њоме односе исправна сусједства.

Наше држање ми смо *дјелом потврђивали*.

Сусједна Монархија увјераваше нас и у потоње вријеме, да ће са своје стране такође све чинити, да с Црном Гором одржава добре односе и да неће ништа предузимати, што би се код нас могло протумачити као каква непријатељска намјера.

Необично и изненадно отимање Сјенокоса; поступци у питању Дврсника; шикане дуж наше границе и разна изазивања ситнијех пограничних сукоба, — све то не бијаше у складу са ријечима.

У ова потоња три дана њена су дјела према нама дошла у још јачу супротност са ријечима.

Ријечима још одржава с нама дипломатске односе, док на дјелу тако ради као да нам је рат објавила. Дуж наше границе гомила војску, заузима препадом поједине тачке на нашем земљишту и, што је најгоре, протјерује наше поданике и њихове породице, који живе на земљишту Монархије, а онамо прича да нема противу нас никаквих рђавих намјера!!

Сусједна Монархија од неко доба не доводи своје ријечи у склад са дјелима у односу према нама.

То несносно стање мора да се расчисти.

Изванредне мјере

С обзиром на веома критичан положај, који је настао услед прекида дипломатских односа између Србије и Аусто-Угарске као и услед држања сусједне Монархије према нама, које побуђује највећу сумњу и налаже особиту опрезност, *предузете су све потребне мјере за одбрану отаџбине.*

Ове су мјере већ извршене брзо и радосно, што је својствено нашем храбром и родољубивом народу.

Радост у пријестоници

Послије првих тренутака изненађења због неочекиваног корака Аустрије у Биограду, у нашој пријестоници је настало опште радосно расположење које је било појачано и најновијим вијестима, *да нијесмо сами у одбрани наше самосталности.*

Потоње двије ноћи тако рећи нико живи у пријестоници није лијегао на починак, већ је свак чекао нове вијести. Ноћас се кроз Цетиње и околину разлијегала весела пјесма војника који су полазили на своју дужност.

Протјерани наши поданици

Сви наши поданици и њихове фамилије, који су ради зараде живјели у Боки и Херцеговини, јуче су отуда протјерани и од аустријских власти немилосрдно пребачени на наше земљиште.

На ову нечувену мјеру, која је извршена ма да дипломатски односи између нас и Монархије нијесу прекинути, наша је Влада одмах одговорила наредбом: да се и из Црне Горе протјерају аустриски поданици и њихове породице, осим онијех који су у нашој служби и онијех словенске народности, који су исправни Словени.

Прекинут телеграфски саобраћај.

Од јуче Аустро-Угарска је прекинула телеграфски саобраћај Црне Горе преко свога земљишта.

Ни један телеграм не може се из Црне Горе послати у свијет преко Монархије.

И ово је једна мјера са стране Аустро-Угарске, која није у складу са њеним ријечима о одржању исправних односа.

Кажњавање Србије

Бечка „Н. Сл. Преса“, која је овамо дошла синоћ, пише да ултиматуму Аустрије није сврха да се од Србије отме земљиште или да буде покорена. Аустрија ће, вели „Преса“, извршити *само један казнени поход.* Она хоће да „казни један злочиначки народ, који атентатима и бомбама узнемирује њено спокојство“. За ту казну, вели да је од Њемачке добила пристанак.

Енглески листови оштро нападају Аустрију и пишу, да она нема право тражити да се њој вјерује на њене голе оптужбе противу Србије.

Орган енглеске владе „Вестминстер Газета“ изјављује, *да се Русији не може одрећи право, да заштити Србију ако од Аустрије буде нападнута.*

И тако се намјеравано кажњавање Србије лако може извртнути у кажњавање Аустрије, која је на друкчији начин могла да ријеши цио овај спор.

Вратили се

Предсједник Краљ. Владе г. дивизијар сердар Ј. Вукотић вратио се јутрос из Италије у Бар и одмах је продужио пут за Цетиње, гдје је стигао данас на подне.

Г. дивизијар Митар Мартиновић, шеф Краљеве Војничке Куће, вратио се синоћ из новооослобођених крајева у пријестоницу.

Аустриски посланик напустио Биоград

У суботу у 5 сати и три четврти по подне предан је у Биограду одговор Српске Владе на ноту Аустроугарске. Из одговора се види да се ишло до крајњих граница докле се могло ићи. Аустроугарски посланик, кад је примио ноту, изјавио је да је мора сравнити са упутствима и одмах дати одговор. Чим се Пашић вратио из аустриског посланства у Министарство, добио је одговор од аустроугарског посланика, којим изјављује да није задовољан одговором Србије и да оставља Биоград са цијелим персоналом легације. Предао је посланство са свима стварима и архивом и поданицима аустроугарском њемачком посланству и са предајом писма изјавио је да су потпуно прекинути дипломатски односи између Србије и Аустроугарске.

Краљ. Српска Влада сазвала је Скупштину за 14. у Ниш.

Насљедник у име Краља издао је заповијест да се војска мобилише и издаће се прокламација у којој ће се казати да грађани, који нијесу војници, остану мирно на својим домовима, а војници да иду у своје команде те да бране Србију према својој могућности ако би била нападнута.

Потоње наде у спасење мира

Још нијесу изгубљене потоње наде да мир буде спасен.

Ма да је аустро-угарски посланик напустио Биоград у суботу у вече, непријатељства још нијесу отпочела.

Изгледа да је у Европи учињен на Монархију велики притисак у корист мира. И ако је њена војничка странка способна да ували сав свијет у највећу несрећу, ипак има времена да размисли да ли је потребно да Монархији ископа гробницу.

Ова партија, која је јача и од Берхтолда и од владе, велика је несрећа за Монархију и опасност за човјечанство.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Одговор Србије на ултиматум Аустрије

Биоград, 13. јула

Влада је предала аустро-угарском посланику ову ноту:

Краљевска Српска Влада примила је саопштење Ц. и К. Владе од 10 ов. м-ца и увјерена је да ће њезин одговор уклонити сваки неспоразум који пријети да поквари добре односе сусједства између Аустро-угарске Монархије и Краљевине Србије.

Краљевска Влада је свјесна да су протестације које су се појавиле како на говорници Народне Скупштине тако и у изјавама и актима одговорних представника Државе, биле пресјечене изјавама Српске Владе од 18 марта 1909 и нијесу се више поновиле према великој сусједној Монархији ни у једној прилици, — и да од тога времена колико од стране Краљевских Влада које су долазиле једна за другом, толико и од стране њихових органа није био чињен никакав покушај у циљу да измијени политичко и правно стање ствари створено у Босни и Херцеговини.

Краљевска Влада констатује да односно овога Ц. и К. Влада није чинила никакових корака осим што се тиче једне школске књиге и поводом чега ју је Влада задовољила. Србија је многобројно пута дала доказа своје мирољубиве и умјерене политике за вријеме рата и балканске кризе, и захваљујући Србији и жртвама које је она учинила у искључивом интересу европскога мира, тај мир је био очуван.

Краљевска Влада не може се сматрати одговорном за манифестације приватнога карактера као што су новинарски чланци и тихи рад друштава, манифестације које се јављају готово у свима земљама као једна обична ствар и која избјегава по правилу званичној контроли, — тим мање што Краљевска Влада приликом рјешавања читаве једне серије питања која су искрсла између Аустро-Угарске и Србије, показала је једну велику сусретљивост и успјела на тај начин да уреди највећи број тих питања у корист напретка обију судједних земаља.

Зато је Краљевска Влада била болно изненађена тврђењима према којима да су особе из Краљевине Србије учествовале у припремању атентата изведеног у Сарајеву. Она је очекивала да буде позвана да сарађује на истриживању свега што се односи на овај злочин, и била је спремна да докаже дјелима своју потпуну исправност, поступајући против свих личности за које би јој било саопштено.

Одазивајући се дакле жељи Ц. и К. Владе, Краљевска Влада је расположена да преда суду сваког српског поданика без обзира на његов положај и његов чин ради сукривње у сарајевском атентату ако би јој били поднесени докази. Нарочито се обвезује да даде објавити на првој страни званичних новина са датумом од 13. (24.) јула ову изјаву:

„Краљевска Српска Влада осуђује сваку пропаганду која би била управљена против Аустро-Угарске т. ј. све тенденције које иду за тим, у крајњем циљу да се одвоје од Аустро-Угарске Монархије њезина земљишта, и искрено жали кобне посљедице ове злочиначке акције. Краљевска Српска Влада жали да су извјесни српски официри и чиновници учествовали, према саопштењу Ц. и К. Владе, у горе поменутој пропаганди и са тим компромитовали односе доброг сусједства на које се Краљевска Влада била свечано обавезала у својој изјави од 31. марта 1909. Влада која не одобрава и осуђује сваку идеју или покушај мијешања у судбину становника ма којег дијела Аустро-Угарске, сматра за своју дужност да одлучно опомене официре, чиновнике и све становништво Краљевине да ће од сада поступати са крајњом строгошћу против личности које би биле окривљене ради такове акције ради које ће уложити све своје напоре да их спријечи и угуши".

Ова изјава биће стављена на знање краљевске војске у дневној заповијести, у име Његова Величанства Краља, Његовог Краљевског Височанства Насљедника Пријестола Александра и биће објављена у наредном званичном Војном Листу. Краљевска Влада се обавезује осим тога да унесе чим се Скупштина сазове у први редован сазив. један додатак Закону о Штампи према којему ће се казнити на најстрожији начин изазивање на мржњу и на презирање Аустро-Угарске Монархије, као што ће се поступати против сваке публикације чија би општа тенденција била управљена против територијалног интегритета Аустроугарске, — и обавезује се да приликом недалеке ревизије Устава даде унијети у члан 22. Устава један чланак, тако да се горепоменуте публикације могу забранити што сада према категоричним одређењима члана 22. Устава није могуће.

2) Влада нема никаквога доказа а нота Ц. к. К. Владе такође јој никакав доказ не даје да су друштво „Народна Одбрана" и слична друштва учинила до сада какав злочиначки чин те врсте дјелом кога од њихових чланова. Ипак Краљевска Влада прихваћа тражење Ц. и К. Владе да распусти друштва „Народну Одбрану" и свако друго друштво које би радило против Аустроугарске.

3) Краљевска Српска Влада се обавезује да избаци без одлагања у јавној настави у Србији све што служи или би могло служити да даје хране пропаганди против Аустоугарске, чим Ц. и К. Влада добави факта и доказе те пропаганде.

4) Краљевска Влада пристаје да одмах удаљи из војне службе и управе официре и чиновнике за које судско истраживање буде доказало да су криви ради дјела управљених против земљишног интегритета Аустроугарске Монархије, — и очекује да јој Ц. и К. Влада накнадно саопшти имена и дјела ових официра и чиновника ради истраживања које треба да започне.

5) Краљевска Влада мора да призна да јој није јасан смисао и замашност тражења Ц. и К. Ваде да се Србија обаваже да прими на свом земљишту сарадњу органа Ц. и К. Владе, али изјављује да ће допустити сарадњу која би одговарала начелима Међународнога Права и кривичном поступку као и добрим односима сусједства.

6) Краљевска Влада што се само по себи разумије сматра за своју дужност да изврши потрагу против свих оних који су или који би евентуално били умијешани у завјеру од 15. јуна и који би се налазили на земљишту Краљевине. Што се тиче учешћа у овој потрази органа аустро-угарских власти који би за то били послани од стране Ц. и К. Владе, Краљевска Влада то не може прихватити јер би то била повреда Устава, али ипак закон о кривичном поступку дозвољава да у том случају може се учинити да се резултати односне истраге могу саопштити аустро-угарским органима.

7) Краљевска Влада чим је примљена исте вечери аустро-угарска нота, дала је ухапсити мајора Војислава Танкосића; што се тиче Милана Цигановића који је аустро-угарски поданик и који је до 15 јуна био практикант на жељезници, он се још није могао пронаћи и наређење да се ухапси издано је против њега. Моли се Ц. и К. Влада да изволи у обичајном облику саопштити што прије сумње о њиховој кривици као и евентуалне доказе који су били изнесени до сада у сарајевској истрази ради накнаде истраге.

8) Српска Влада појачаће предузете мјере да спријечи недозвољен пренос оружја и експлозива преко границе; разумије се само по себи да ће одмах наредити истрагу и строго казнити пограничне чиновнике на линији Шабац-Лозница који су се огријешили о своју дужност и пребацили творце сарајевског злочина.

9) Краљевска Влада даће радо разјашњења о говорима својих чиновника како у Србији тако и у иностранству који су се у интервјуима, према тврђењу Ц. и К. Владе, непријатељски изразили по Монархију. Чим Ц. и К. Влада укаже на односне дијелове њихових разговора и чим се докаже да су ти говори били заиста држани од стране чиновника у том смислу, сама Краљевска Влада потрудиће се да прибави доказе и да се о томе увјери.

10) Краљевска Влада извијестиће Ц. и К. Владу о извршењу мјера изнесених у горњим тачкама у колико то не буде учињено овом нотом.

У случају да Ц. и К. Влада не би била задовољна овим одговором, Краљевска Српска Влада сматрајући да је заједнички интерес да се не пренагли рјешење овога питања, приправна је као и увијек на мирољубив споразум било да се ово питање изнесе на одлуку Међународног Суда у Хагу, било Великих Сила које су узеле учешћа у изради изјаве учињене од стране Српске Владе 18. (31.) марта 1909.

ТЕЛЕГРАМИ

Аустро-Угарска и Србија

Петроград, 12. јули

Званични лист руске владе „Вјесник" објављује ово саопштење:

„Царска Влада је живо узнемирена изненадним догађајима и ултиматумом који је Аустро-Угарска упутила Србији. Царска Влада пажљиво прати развој аустро-српског сукоба у којему Русија не може да остане равнодушна". — Бечки Кор.-Биро.

Беч, 12. јули

Аустро-угарски министар у Биограду барон Гизл добио је наређење да напусти Србију са особљем посланства у случају да српска влада не јави до шест сати у вече да прима без резерве захтјеве које садржи нота од 10. јула. — Бечки Кор. Биро.

Биоград, 12. јули

Јутрос је одржан под предсједништвом Г. Пашића министарски савјет, хитно сазван да расправља о положају који је створила аустро-угарска нота. — Бечки Кор. Биро.

Лондон, 11. јули

Рајтеровој Агенцији телеграфишу из Петрограда:

Министарски Савјет који је данас одржан, трајао је готово четири сата. Увјеравају да ће Русија одмах интервенисати, тражећи од Аустро-Угарске да продужи рок ултиматуму да даде времена европској дипломацији за свој утицај. — Бечки Кор. Биро.

Биоград, 12 јули

„Самоуправа", владин орган, пише у уводном чланку:

Српски министар иностраних дјела изразио је већ више пута гледиште своје и својих колега, из којега слиједује да Србија ради своји великих и важних интереса жели искрене и исправне односе са сусједном монархијом. Инспирисана том жељом и убјеђењем о потреби да ти односи буду искрени, српска влада примиће са свом сусретљивошћу све захтјеве аустро-угарске владе који теже да се угуше злочиначка дјела и појаве нереда у сусједним земљама, јер влада у томе види испуњавање дужности које нарочито обавезују цивилизоване државе. Српска влада, и сада послије предавања аустро-угарске ноте, остаје на том гледишту и учиниће са искреношћу све што ће моћи у означеном смислу да испуни све дужности доброг сусједства према монархији. — Бечки Кор. Биро.

Ишл, 12 јули

Гроф Берхтолд, министар иностраних дјела, и Кробатин, министар војни, стигли су овамо послије подне. — Бечки Кор. Биро.

Беч, 12 јули

„Кореспонденц Биро" јавља из Биограда:

Нота која садржава српски одговор недовољна је. Министар Гизл напустио је Биоград. — Бечки Кор. Биро.

Беч, 12 јули

Предсједник Српског Министарског Савјета, г. Пашић, дошао је неколико минута прије шест сати у аустро-угарско посланство и дао недовољан одговор на аустро-угарску ноту. Барон Гизл му је саопштио да су прекинути дипломатски односи између Аустро-Угарске и Србије и напустио Биоград са особљем посланства у 6 и по сати у вече.

Српска влада је већ прије тога, у 3 сата послије подне, наредила мобилизацију цјелокупне војске. Двор и влада, као и трупе, напуштају Биоград. Влада ће бити пренесена у Крагујевац. — Бечки Кор. Биро.

Беч, 13. јула

С обзиром на спољни положај, влада је предузела напредне мјере да спријечи потхвате против сигурности државе. Царски укази наређују да се пренесе управна и политичка власт на врховну команду војне снаге у Босни, Херцеговини и Далмацији.

Закључена су засиједања парламента и покрајинских сабора. — Бечки Кор Биро.

Ишл, 13, јула

Министри, гроф Берхтолд и Кробатин, примљени су синоћ у $7^3/_4$ часа од цара којему су саопштили одговор на аустро-угарску ноту. Оба министра су отпутовали ноћас за Беч. — Бечки Кор Биро.

Беч, 13. јула

Увјеравају да је наређена дјелимична мобилиција. — Б. К. Б.

Војна снага Русије

Нарочити дописник париског „Matin"-а у Петрограду описује улогу, коју би имала Русија у случају рата са Аустро-Угарском и Њемачком. Чланак је састављен на основу података најугледнијих руских војних лица. Русија има сада преко 44 кора, а један нов 45, биће формиран до године. У случају рата 12 корпуса не могу оставити своје гарнизоне, дакле за Њемачку и Аустро-Угарску остају на расположењу 32 корпуса.

Против ове колосалне силе Њемачка не може извести ни приближно једнаку војску. Од 25 њемачких корпуса мора 19 стајати према 21 француском, тако да само 6 остају за руску границу.

Руска војска може бити мобилизована за 16 дана, а њемачка за 10. Ако Њемачка повиси ефективно стање своје војске за 50.000 повисиће Русија за 100.000 до 150.000.

Русија гради стратешке пруге, да достигне онај степен ратне спреме, који је уопште могућ.

Напокон се у чланку вели, да су у руским војним круговима огорчени ради познатог извјешћа у француској комори о рђавом стању француске коморе.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Штампа Кр. Ц. Државне Штампарије

Власник и одговорни уредник проф. Јован Николић.